https://doi.org/10.18485/dpls_plucast.2025.6.ch5

Borko Kovačević

KORIŠTENJE AGENTIVNE KONSTRUKCIJE *OD STRANE* + IMENIČKA FRAZA U GENITIVU UZ GLAGOLSKE IMENICE NA *–NJE* U JAVNOM DISKURSU INTERNETA[1]

Rad je posvećen upotrebi agentivne konstrukcije *od strane* + imenička fraza u genitivu (NP_{GEN}) uz glagolske imenice izvedene sufiksom *–nje* u javnom diskursu na Internetu. Imajući u vidu da su ove imenice glavno sredstvo nominalizacije u savremenom srpskom jeziku i da je u tom kontekstu njihova upotreba karakteristična za neke izrazito formalne funkcionalne registre, kao što su birokratski jezik, novinarski i naučni stil, cilj rada je da utvrdi da li je upotreba konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenice na *–nje* odlika srpskog javnog diskursa na Internetu, odnosno njegovih pojedinih funkcionalnih stilova. U istraživanju se koristi korpus *Serbian Web Corpus PDRS 1.0*, koji je nastao u okviru projekta *Javni diskurs u Republici Srbiji*, a koji je izabran, između ostalog, iz razloga što raspolaže alatima za određivanje tzv. relativne gustine ispitivane jedinice u različitim tipovima tekstova, to jest u različitim funkcionalnim registrima korpusa.

Ključne reči: glagolske imenice na *–nje*, agentivna konstrukcija *od strane* + imenička fraza u genitivu, srpski jezik, javni diskurs Interneta, funkcionalni stil

1. UVOD

Iako nije fenomen najskorijeg datuma, nominalizacija, koja se u Piper *et al.* (2005: 555) definiše kao „postupak pretvaranja verbalnih, glagolskih struktura u nominalne, imeničke", predstavlja jednu i dalje itekako aktuelnu pojavu u savremenom srpskom jeziku (Kovačević i Đukanović 2010: 71), a posebno u nekim njegovim izrazito formalnim registrima. Ovom pojavom u srpskom jeziku (kao i procesima dekomponovanja predikata) prvi se intenzivno bavio M. Radovanović (Radovanović 1977),[2] a kasnije i mnogi drugi autori (Ivić 1988, Tanasić 1990, Bugarski 2004, Klikovac 2008a).

Budući da su glagolske imenice izvedene sufiksom *–nje* najčešće sredstvo procesa nominalizacije u srpskom jeziku, ove imenice su reprezent različitih ka-

[1] Istraživanje je sprovedeno uz podršku Fonda za nauku Republike Srbije, 7750183, *Javni diskurs u Republici Srbiji – PDRS*.

[2] V. Radovanović (2006), gde se navodi detaljna autorova bibliografija posvećena ovoj temi, kojom se bavio takoreći četiri decenije.

rakteristika koje odlikuju nominalizacije generalno. U tom kontekstu, njihova upotreba posebno je karakteristična za takozvane „intelektualizovane funkcionalne stilove" – novinarski, politički, pravni, administrativni, naučni stil (Radovanović 1990: 45). Klikovac (2008) ističe da je „preterana nominalnost" jedna od glavnih odlika birokratskog jezika, odnosno konstatuje (Klikovac 2008a: 180) da je „postala obeležje formalnog načina izražavanja, tj. jezika koji se koristi u zvaničnim, formalnim situacijama". Klikovac (2008a) takođe ističe i upotrebu nominalizacije u kontekstu društvene moći, kao način da se objavi nečija moć, te u kontekstu utilitarnog aspekta, gde su nominalizacije jedno od glavnih oruđa za zamagljivanje informacija, to jeste za manipulisanje putem jezika.[3]

Polazeći od navedenih činjenica, ovaj rad se bavi analizom upotrebe konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} (imenička fraza u genitivu) uz glagolske imenice izvedene sufiksom *-nje* u javnom diskursu na Internetu. U pitanju su primeri poput *bombardovanje Beograda* ***od strane okupatora***, *propitivanje* ***od strane istražitelja*** i slični, gde konstrukcija *od strane* + NP_{GEN} ima semantičku ulogu agensa, odnosno funkcioniše kao eksterni argument. Cilj istraživanja je da utvrdi da li je i u kojem stepenu korištenje navedene konstrukcije uz ove imenice odlika javnog diskursa Interneta generalno, a nadasve njegovih pojedinih funkcionalnih stilova. Rad nastoji da istraži za koje funkcionalne stilove je karakteristična upotreba konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenica na *-nje*. Ovo se radi određivanjem tzv. relativne gustine upotrebe konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenica na *-nje* po tipovima tekstova, a u istraživanju se koristi *Serbian Web Corpus PDRS 1.0*, kao korpus koji raspolaže alatima za određivanje pomenutog parametra.

Pretpostavka je da bi istraživanje trebalo pokazati da je upotreba konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenica na *-nje* odlika pojedinih funkcionalnih stilova srpskog javnog diskursa na Internetu, a pre svega onih izrazito formalnog karaktera. U tom smislu, korištenje konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenica na *-nje* bilo bi neka vrsta dodatnog pokazatelja (markera) da su ove imenice (kao sredstvo nominalizacije) odlika savremenog srpskog javnog diskursa generalno, odnosno njegovih određenih funkcionalnih stilova.

Nalazi koji se predstavljaju u ovom radu rezultat su jednog šireg istraživanja, čiji je cilj izdvajanje i analiza gramatičkih (morfoloških i sintaksičkih) karakteristika srpskog javnog diskursa, u okvirima njegovih različitih registara. Istraživanje se inače sprovodi u sklopu projekta *Javni diskurs u Republici Srbiji* (*Public Discourse in the Republic of Serbia - PDRS*), koji se bavi istraživanjem medijskog, političkog i diskursa društvenih mreža, a između ostalog sa ciljem

[3] Ovo se navodi i u Kovačević (2024: 443-444).

da se pokaže i potencijal jezičkih sredstava da budu upotrebljena u svrhu moći, manipulisanja, ubeđivanja, uveravanja, pregovaranja itd.[4]

2. KONSTRUKCIJA *OD STRANE* + NP_{GEN} KAO EKSTERNI ARGUMENT GLAGOLSKIH IMENICA

Kao što je napomenuto, predmet analize ovog rada su primeri poput *bombardovanje Beograda* ***od strane okupatora***, *propitivanje* ***od strane istražitelja*** i slični, u kojima konstrukcija *od strane* + NP_{GEN} funkcioniše kao eksterni argument sa semantičkom ulogom agensa. Otuda će se najpre nešto reći o argumentskoj strukturi glagolskih imenica generalno, odnosno o specifičnosti navedene agentivne konstrukcije u tom kontekstu.

Predstavljajući jednu opštu, međujezičku sliku klasifikacije glagolskih imenica (imenica izvedenih iz glagola), Kovačević (2016) ističe da se glagolske imenice u srpskom mogu podeliti na dve opšte klase: imenice sa obeležjem +događaj i imenice sa obeležjem –događaj.[5] U imenice sa obeležjem +događaj spadaju imenice koje se na bilo koji način odnose na događaj. U pitanju su imenice koje označavaju (sam) događaj, imenice koje označavaju argument događaja i imenice koje označavaju rezultat događaja (=rezultativne imenice). U slučaju imenica koje označavaju događaj, radi se o semantički gledano *pravim glagolskim imenicama*, odnosno, kako se to tradicionalno definiše, imenicama koje imaju glagolsko značenje – značenje „radnje, stanja ili zbivanja" (*kopanje*, *patnja*, *svitanje*). Među imenicama koje označavaju argument događaja razlikuju se imenice sa značenjem eksternog argumenta događaja (*plivač, pušač*) i imenice sa značenjem internog argumenta događaja (*ranjenik*, *osuđenik*). Rezultativne imenice, kao što sam naziv kaže, predstavljaju imenice koje označavaju rezultat nekog događaja (*rešenje*, *pozajmica*, *otkriće*). U imenice sa obeležjem –događaj spadaju referencijalne glagolske imenice (*učitelj*, *glodar*, *dizalo*, *gradilište*).[6]

Sve četiri navedene klase glagolskih imenica imaju određene sintaksičko-semantičke osobine koje ih razlikuju od ostale tri klase. Imenice sa značenjem događaja predstavljaju klasu glagolskih imenica u srpskom jeziku koja manifestuje najviše osobina koje ih čine sličnim glagolima. Ove imenice poseduju argumentsku strukturu, moguća je njihova pojava u konstrukciji sa kontrolom od strane implicitnog argumenta ($Ø_i$ *Fotografisanje gradskih ulica da bi* PRO_i *na-*

[4] O samom projektu i njegovim ciljevima više se može videti na zvaničnoj veb prezentaciji (https://javnidiskurs.rs).

[5] Generalno, imenice imaju referencijalno značenje, dok glagoli tipično označavaju *događaje* i imaju argumente (učesnike) u događaju na koji se odnose (Alexiadu 2010).

[6] Ovde navedena klasifikacija glagolskih imenica (pozivajući se na Kovačević 2016) daje se i u Kovačević (2018: 286), Kovačević (2022: 200−204) i Kovačević (2024: 441-443).

pravio dobru reportažu nije urodilo plodom), a na ove imenice može se dodati i odrični prefiks *ne-*, koji je ekvivalentan odričnoj rečci *ne* uz glagole (*nefotografisanje, neulazak*). Uz imenice sa značenjem događaja mogu se koristiti i predikati tipa *trajati*, to jest predikati koji upućuju na vremenski dinamičnu prirodu ovih imenica, koja je inače tipična za glagole, a ne za imenice (*Fotografisanje ulica se odužilo dva sata*). Takođe, ove imenice mogu se modifikovati modifikatorima tipa *nameran*, koji upućuju na intencionalnog vršioca radnje (*Namerno dvosatno fotografisanje ga je iznerviralo*). I konačno, imenice sa značenjem događaja mogu se modifikovati prilozima (*dolazak ovamo*, *fotografisanje noću*). Imenice koje označavaju argument događaja poseduju samo dve od pomenutih specifičnosti koje su karakteristične za imenice sa značenjem događaja: one takođe imaju argumentsku strukturu (argumente) i na ove imenice može se dodati odrični prefiks *ne-* (*neplivač, nepušač*). Dok rezultativne imenice imaju (samo) argumentsku strukturu, referencijalne imenice nemaju nijednu od gore pomenutih (tipično) glagolskih osobina.[7]

Kao što se ističe u Kovačević (2016: 135), na skali na čijem bi jednom kraju bio glagol, a na drugom kraju imenica, kao dve (osnovne) vrste reči, najdalje glagolu su referencijalne imenice, a najbliže su imenice sa značenjem događaja - imenice sa značenjem događaja pokazuju najviše osobina koje su karakteristične za glagole. Argumentska struktura imenica sa značenjem događaja (među kojima je daleko najveći broj onih izvedenih sufiksom *-nje*) takođe je nešto što upućuje na sličnost ovih imenica sa glagolima.

Pod argumentima se u savremenoj gramatičkoj teoriji podrazumevaju participanti (entiteti) koji učestvuju u događaju koji je obeležen predikatom, a koji su neophodni da bi se radnja izrečena predikatom realizovala. Budući da predikaciju uobičajeno formira glagol, onda se uglavnom govori o argumentima uz neki glagol (koje zahteva taj glagol), odnosno o argumentskoj strukturi glagola. Argumentska struktura predstavlja informaciju o argumentima glagola. Ona govori o tome koji učesnici događaja koji je glagolom obeležen postoje (Kovačević 2022: 201).

Što se tiče argumentske strukture glagolskih imenica, nju poseduju svi tipovi ovih imenica, kao što je rečeno, osim referencijalnih imenica. Međutim, argumentsku strukturu najsličniju argumentskoj strukturi glagola imaju imenice sa značenjem događaja. Dve odlike argumentske strukture imenica sa značenjem događaja prave razliku između ove i preostale dve klase glagolskih imenica koje imaju argumentsku strukturu (imenice sa značenjem argumenta događaja i rezul-

[7] Navedene osobine različitih klasa glagolskih imenica detaljno se opisuju u Kovačević (2016), a ovde su te osobine (kao i u Kovačević 2024) samo ukratko sumirane (prema Kovačević 2016: 135−140).

tativne imenice), odnosno u isto vreme povezuju imenice koje označavaju događaj sa glagolima i njihovom argumentskom strukturom.

Prva odlika je to što se eksterni argument, prema Kovačević (2016: 136-137), jedino kod ovih imenica (kao i kod glagola) može realizovati putem konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} (pored moguće realizacije u obliku genitiva, prisvojnog prideva/prisvojne zamenice ili grupnog prideva). Ovo je ilustrovano narednim primerima, gde je u primeru (1a) upotrebljena imenica sa značenjem događaja - *plaćanje*, u primeru (1b) imenica sa značenjem (internog) argumenta događaja - *plaćenik* i u primeru (1c) rezultativna imenica - *plata*:

1) a. plaćanje od strane Amerikanaca/plaćanje Amerikanaca/američko plaćanje
   b.*plaćenik od strane Amerikanaca/plaćenik Amerikanaca/američki plaćenik
   c. *plata od strane Amerikanaca/plata Amerikanaca/američka plata

Imenička sintagma (*njegovo*) *plaćanje od strane Amerikanaca* predstavlja nominalizaciju rečenice *On je plaćen od strane Amerikanaca*. Kao u slučaju glagola *platiti* (u pasivu) i uz glagolsku imenicu *plaćanje* eksterni argument (agens) realizovan je u obliku konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} (*od strane Amerikanaca*).[8]

Druga odlika argumentske strukture imenica sa značenjem događaja koja ih razlikuje od ostalih tipova glagolskih imenica, a koja ih čini sličnim glagolima i njihovoj argumentskoj strukturi jeste realizacija internog argumenta uz imenice nastale od glagola uz koje se koristi indirektni objekat u obliku imeničke fraze u dativu (NP_{DAT}), poput *služiti* (*služiti narodu*), ili u obliku imeničke fraze u instrumentalu (NP_{INST}), poput *rukovoditi* (*rukovoditi preduzećem*). Ovde je bitno poređenje imenica koje označavaju događaj sa imenicama sa značenjem (eksternog) argumenta događaja (Kovačević 2016: 111-112). Dok se interni argument uz imenice sa značenjem događaja koje su nastale od pomenutih glagola realizuje (kao i u slučaju glagola) u obliku NP_{DAT}/NP_{INST}, uz imenice sa značenjem argumenta događaja interni argument se realizuje kao NP_{GEN}. To pokazuju sledeći primeri, gde su u primerima (2a) i (2c) upotrebljene imenice sa značenjem događaja – *služenje* i *rukovođenje*, a u primerima (2b) i (2d) imenice sa značenjem (eksternog) argumenta događaja – *sluga* i *rukovodilac*:

[8] O argumentskoj strukturi glagolskih imenica i posebno o konstrukcijama poput srpske konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} u različitim jezicima (polazeći od engleske fraze sa *by* (*by phrase*)) v. npr. Rozwadowska (1988, 1997), Alexiadou (2001), kao i Sleeman i Brito (2010).

2) a. služenje narodu
b. ?sluga narodu/sluga naroda
c. rukovođenje preduzećem
d. *rukovodilac preduzećem/rukovodilac preduzeća

U centru pažnje ovog rada je prva pomenuta odlika argumentske strukture imenica sa značenjem događaja – činjenica da se eksterni argument jedino kod ove klase glagolskih imenica (kao i kod glagola) može realizovati putem konstrukcije *od strane* + NP_{GEN}. Kao što je već napomenuto, ubedljivo najveći broj imenica sa značenjem događaja izveden je upravo sufiksom *–nje*.

Istraživanje, kao što je rečeno, polazi od pretpostavke da će analiza upotrebe konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenice na *–nje* potvrditi činjenicu da je korištenje ovih imenica (kao glavnog sredstva nominalizacije u savremenom srpskom jeziku) karakteristika izrazito formalnog stila. Drugim rečima, može se očekivati da je upotreba konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz ove imenice mogući (dodatni) pokazatelj pomenute formalnosti, te je otuda interesantno videti u kom stepenu je upotreba konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenice na *–nje* odlika pojedinih tipova tekstova u javnom diskursu na Internetu, to jest određenih funkcionalnih stilova tog diskursa.

3. KORPUS I METODOLOGIJA

Za straživanje je korišten veb-korpus *Serbian Web Corpus PDRS 1.0*, koji je nastao u okviru pomenutog projekta *Javni diskurs u Republici Srbiji* (*Public Discourse in the Republic of Serbia - PDRS*). Korpus je kreiran tokom 2022. godine, a objavljen 22. januara 2023. Autor korpusa je Filip Vaseršajt (istraživač sa Instituta za slavistiku i hungarologiju Humboltovog univerziteta u Berlinu), a izdavač Institut za srpski jezik SANU. Pored toga što se radi o najsavremenijem (u trenutku istraživanja) i najvećem korpusu srpskog jezika (presek na kraju istraživanja je 715405341 tokena, 454164 tekstova, 31400653 rečenica), ovaj korpus je izabran i iz razloga što jedini pruža mogućnost pregleda upita po tipovima tekstova.

Radi se o tome da su svi tekstovi korpusa grupisani u različite tipove tekstova (*text types*). Oko 80% *URL* adresa tagovano je za različite tipove izvora, za takozvane oblasti (*areas*). U pitanju su sledeće oblasti (podkorpusi): *media* (medijska izdanja sa nekoliko postova dnevno – pretežno elektronska izdanja dnevnih novina), *inform* (medijska izdanja fokusirana oko neke teme, sa ne tako čestim postovima, odnosno maksimum 3 posta po danu), *shop* (sajtovi za prodaju, gde se daju opisi proizvoda), *edu* (sajtovi koji se odnose na obrazovanje/nauku), *forum* (postovi na forumima), *state* (sajtovi uprave na nacionalnom, regio-

nalnom i lokalnom nivou), *science* (naučne publikacije), *company* (sajtovi raznih kompanija), *ngo* (sajtovi nevladinih organizacija), *portal* (portali fokusirani oko neke teme, ali bez (svako)dnevnih postova), *database* (baze znanja, rečnici, baze podataka i slično) i *community* (sajtovi različitih udruženja, klubova obožavatelja i slično).[9]

Kao što ilustruje grafikon u nastavku, daleko najveći deo korpusa čini oblast (podkorpus) *media*, a potom *inform* (crvenom bojom u grafikonu obeležen je udeo korpusa koji još uvek nije tagovan za tipove tekstova):

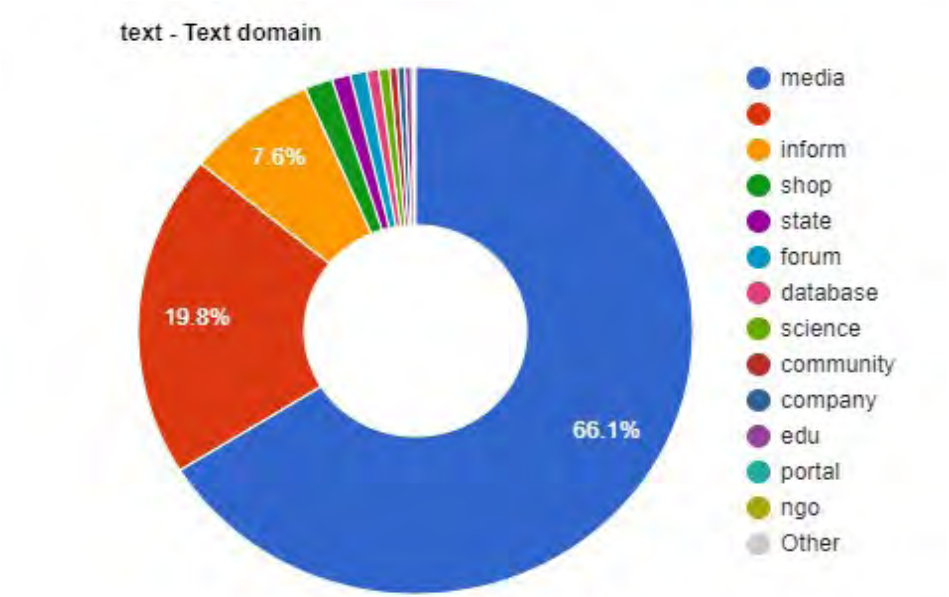

Grafikon 1 – Udeo tipovi tekstova u korpusu

Mogućnost pregleda upita po tipovima tekstova važna je za ovo istraživanje iz razloga što se navedeni tipovi tekstova (oblasti) mogu uporediti sa različitim funkcionalnim registrima. U tom kontekstu, poseban fokus je na registre za koje je karakteristična nominalizacija (čiji su glavni reprezent glagolske imenice na *-nje*), a kao što je napomenuto, to su neki izrazito formalni funkcionalni regi-

[9] Ovde predočeni opisi različitih tipova tekstova (oblasti) dati su u samom korpusu, konkretno u delu koji se odnosi na opis korpusa, odakle su preuzeti i ostali gorenavedeni podaci o korpusu (koji su izvorno na engleskom jeziku, a ovde dati prevod delo je autora ovog rada). Sve činjenice vezane za korpus o kojima se govori u ovom delu rada predstavljene su i u Kovačević 2024 (444-446).

stri, kao što su birokratski jezik, odnosno novinarski, politički, pravni, kao i naučni stil. Budući da je korpus sačinjen od (tipova) tekstova koji pripadaju javnom diskursu Interneta, a odlika takvog diskursa po pravilu je značajan stepen formalnosti (za razliku od privatnog diskursa, odnosno neformalnog govora, a pre svega razgovornog jezika),[10] u takve funkcionalne stilove, u formalni način izražavanja, manje-više spada većina navedenih tipovi tekstova, osim *shop*, *forum* i *community*, koji su značajno neformalniji, što bi se u nekoj meri moglo reći i za *portal*, *database* i *ngo*. Drugim rečima, očekivano je da je upotreba konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenice na *–nje* (kao sredstvo nominalizacije) karakteristična pre svega za oblasti *state, science, edu*, *media, inform,* ali i *company* (budući da se na sajtovima kompanija pretežno nalaze statuti i pravna akta).

Posebna vrednost korpusa je činjenica da postoje alati za automatsku pretragu po tipovima tekstova, čiji rezultat su dva parametra koji govore o udelu ispitivane jedinice u tipovima tekstova. Prvi paramater je relativna frekvencija ili frekvencija jedinice po milionu (broj pojave ispitivane jedinice po milion tokena korpusa) u tipu teksta, koja se dobija tako što se totalna frekvencija jedinice u određenom tipu teksta podeli sa veličinom tog tipa teksta (podkorpusa). Drugi, ilustrativniji paramater je takozvana relativna gustina (ili relativna frekvencija tipa teksta) - broj koji se dobija deljenjem relativne frekvencije (jedinice po milion tokena) sa relativnom veličinom određenog tipa teksta. Relativna gustina zapravo poredi frekvenciju neke jedinice u određenom tipu teksta sa frekvencijom te jedinice u celom korpusu. Kako se navodi u opisu korpusa, ukoliko je relativna gustina ispitivane jedinice u nekom tipu teksta manja od 100%, to znači da je ta jedinica manje frekventna u tom tipu teksta, nego u celom korpusu, to jeste da nije tipična (specifična) za taj tip teksta. Ako je, sa druge strane, relativna gustina ispitivane jedinice u određenom tipu teksta veća od 100%, to znači da je ta jedinica više frekventna u tom tipu teksta, nego u celom korpusu, odnosno da je tipična (specifična) za taj tip teksta. Relativna gustina govori o tome koliko je ispitivana jedinica više/manje frekventna u nekom tipu teksta nego u celom korpusu, to jest koliko je zapravo specifična za taj tip teksta.

Pretraga korpusa je izvršena pomoću upita u vidu regularnih izraza. Dobijeni rezultati pretrage su potom „ručno“ proveravani, uz odstranjivanje eventualnih primera koji ne odgovaraju onome što se upitom želelo istražiti. Nakon toga je na „prečišćenim“ rezultatima urađena automatska pretraga po tipu teksta, čime su dobijeni podaci po dva za istraživanje ključna parametra – parametar relativne

[10] O različitim funkcionalnim stilovima/registrima generalno v. Biber i Conrad (2019), a o registrima na Internetu posebno Biber i Egbert (2018) i literaturu koja se tamo navodi.

frekvencije i relativne gustine po tipu teksta upotrebe konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenice na *-nje*.[11]

4. REZULTATI I DISKUSIJA

Iz korpusa je ekscerpirano ukupno 10362 primera u kojima je uz glagolske imenice na *–nje* upotrebljena agentivna konstrukcija *od strane* + NP_{GEN}. U odnosu na ukupan broj tokena u korpusu (prema rezultatima pretrage 715405341), radi se o veoma malom broju primera – svega 0,0014485% korpusa, uz relativnu frekvenciju (broj jedinica po milion tokena) od 14,48. Broj dobijenih rezultata je mali i u odnosu na ukupan broj glagolskih imenica na *–nje* koje su zabeležene u korpusu, a konkretno se radi o 0,104% od broja ovih imenica – 9951682 (prema Kovačević 2023). Imajući ovo u vidu, definitivno se ne može govoriti o tome da je upotreba konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenice na *-nje* karakteristika korpusa na kojem je vršeno istraživanje, odnosno da je eventualno neka odlika srpskog javnog diskursa Interneta generalno.

Treba napomenuti da je isto konstatovano i za modifikaciju glagolskih imenica na *–nje* prilozima (Kovačević 2024). Udeo upotrebe priloga kao modifikatora uz glagolske imenice na *–nje* u navedenom istraživanju čak je i manji nego udeo upotrebe konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz ove imenice: 0,0002838% celog korpusa i 0,0204% od ukupnog broja glagolskih imenica na *–nje* u korpusu (Kovačević 2024: 447).

Kada je u pitanju distribucija upotrebe konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenice na *-nje* po tipovima tekstova, obrada dobijenih rezultata pomoću alata kojima raspolaže korpus dala je sledeće rezultate u pogledu relativne frekvencije u tipu teksta: u oblasti *media* 8,07; u oblasti *database* 371,45; *state* 21,08; *inform* 4,25; *science* 17,43; *edu* 20,33; *ngo* 21,95; *forum* 5,27; *shop* 3,18; *company* 18,75; *portal* 4,33; i u oblasti *comunity* 8,86. Ovo se može predstaviti sledećim grafikonom:

[11] Identična metodologija koristi se i u Kovačević (2024), gde je predmet analize upotreba priloga uz glagolske imenice na *–nje*. Otuda je i način predstavljanja rezultata istraživanja takoreći identičan načinu predstavljanja rezultata u pomenutom radu.

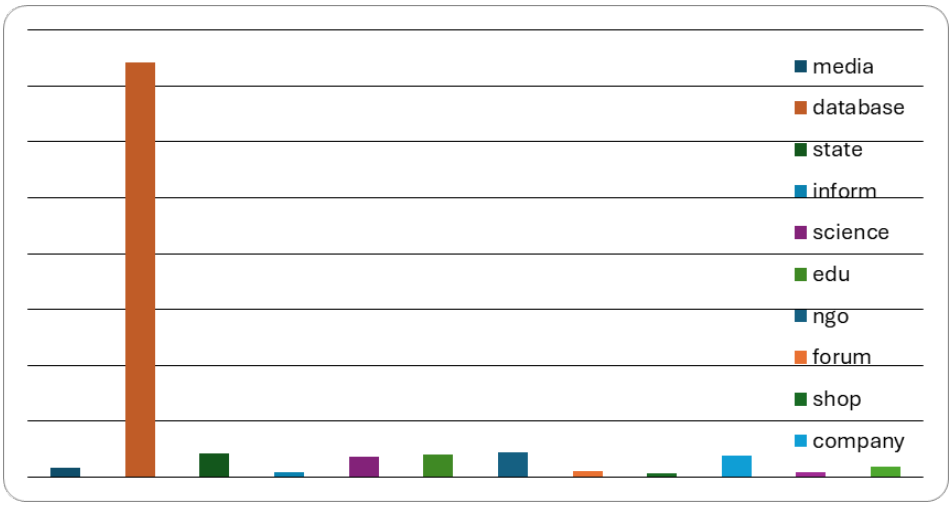

Grafikon 2 – Relativna frekvencija upotrebe konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenice na *–nje* u tipovima tekstova

Rezultati pokazuju da je udeo primera upotrebe konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenice na *–nje* u odnosu na veličinu tipa teksta (podkorpusa) daleko najveći u oblasti *database*, a potom sa daleko manjim vrednostima u oblastima *ngo*, *state*, *edu*, *company* i *science*. Isto ističe i parametar takozvane relativne gustine upotrebe konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenice na *–nje* u tipovima tekstova: *media* - 55,69%; *database* - 2654,55%; *state* - 145,56%; *inform* - 29,32%; *science* - 120,37%; *edu* - 140,34%; *ngo* - 151,52%; *forum* - 36,40%; *shop* - 21,99%; *company* - 129,45%; *portal* - 29,93% i *comunity* - 61,19%. Grafički prikazano, to izgleda ovako (crvenom bojom označene su oblasti gde je relativna gustina preko 100%):

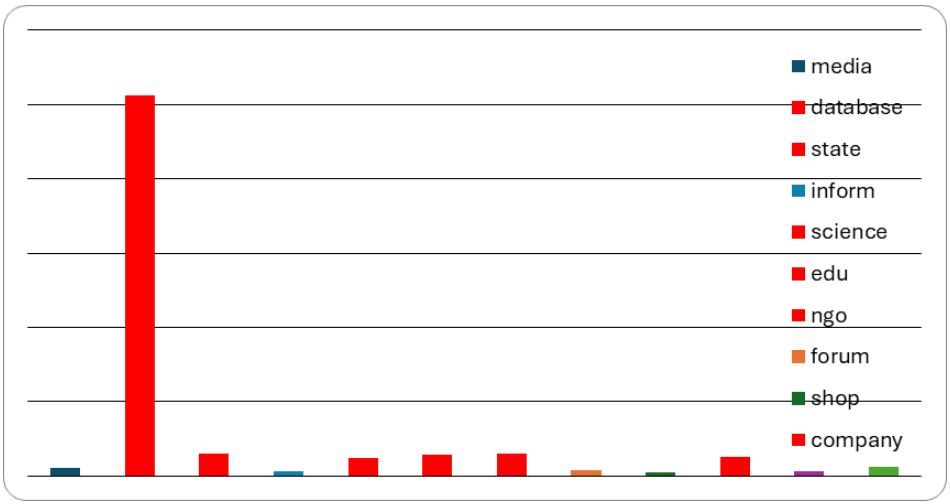

Grafikon 3 – Relativna gustina upotrebe konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenice na *–nje* u tipovima tekstova

Relativna gustina preko 100% u određenom tipu teksta, kao što je rečeno, ukazuje na to da je ispitivana jedinica tipična za taj tip teksta, za taj podkorpus. U tom pogledu, za upotrebu konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenice na *–nje* može se reći da je odlika pre svega oblasti *database* (relativna gustina 2654,55%). Potom dolaze oblasti *ngo* (relativna gustina 151,52%), *state* (relativna gustina 145,56%), *edu* (relativna gustina 140,34%), *company* (relativna gustina 129,45%) i *science* (relativna gustina 120,37%).

Činjenica da je upotreba konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenice na *–nje* najzastupljenija u oblasti *database* na prvi pogled odudara od očekivanih rezultata, odnosno od iznesene pretpostavke da je njena upotreba uz ove imenice karakteristična pre svega za oblasti *state, science, edu*, *media, inform,* te *company*, koje odlikuje izrazita formalnost. Međutim, treba imati u vidu da je oblast *database*, kao i oblasti *portal* i *ngo*, svrstana negde između, u smislu da su kao izrazito neformalne oblasti istaknute samo *shop*, *forum* i *community*.

Kao što je rečeno, u oblast *database* smešteni su tekstovi koji predstavljaju baze znanja, rečnike, baze podataka i slično. U tom smislu, značajan deo ovog podkorpusa (pre svega u slučaju baza podataka) sastoji se od tekstova manje-više formalnog karaktera. Takav je i sledeći ekscerpirani primer, koji ujedno predstavlja i najfrekventniji primer upotrebe konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenice na *–nje* u celom korpusu (664 rezultata pretrage):

„Ugovor u pisanom obliku smatra se zaključenim ili razmenom elektronske pošte u kojoj su iskomunicirani bitni elementi ponude i prihvatanje ponude, ili u formalnom obliku na posebnom dokumentu koji sadrži potpise zakonskih zastupnika, ili osoba ovlašćenih za *potpisivanje od strane zakonskih zastupnika Klijenta i Društva*, te pečate Klijenta i Društva…"

Budući da se radi o nekakvom ugovoru, koji su verovatno sastavljali pravnici, u pitanju je očigledan primer pravničkog diskursa, koji je po svojoj suštini izrazito formalnog karaktera.

Sledeća oblast čija relativna gustina je iznad 100% je oblast *ngo*, koja je, kao i *database*, stavljena „u sredinu", kao ne izrazito formalna, ali i kao ne izrazito neformalna oblast. Slične relativne gustine (a preko 100%) upotrebe konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenice na *–nje* oblasti *ngo* su i oblasti za koje je rečeno da su izrazito formalnog karaktera - *state*, *edu*, *company* i *science*.

Oblasti *media* i *inform* (pretežno novinarski funkcionalni stil), za koje se može pretpostaviti da su formalnog karaktera, nemaju vrednosti preko 100% verovatno iz razloga što su ipak daleko manje formalne prirode od oblasti *state*, *edu*, *company* i *science*. Uzrok toga je raznolikost tekstova koji su grupisani pre svega u oblast *media*, ali i u oblast *inform*, to jeste činjenica da značajan udeo u ove dve oblasti čine i tekstovi iz „žute štampe" (koji definitivno nisu toliko formalne prirode). Ne treba izuzeti iz vida ni podatak da su oblasti *media* i *inform* najveće oblasti (tematski podkorpusi) celog korpusa, što automatski utiče na vrednost relativne frekvencije (frekvencije jedinice po milionu tokena), a samim tim i relativne gustine pretraživane jedinice, u ovom slučaju upotrebe konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenice na *–nje*.[12]

Ukoliko se sve navedeno ima u vidu, može se reći da je upotreba konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenice na *–nje*, kao što je i pretpostavljeno, ipak karakteristična pre svega za formalne funkcionalne registere srpskog javnog diskursa na Internetu. To bi značilo i da se upotreba ove konstrukcije uz glagolske imenice na *–nje* može posmatrati kao neka vrsta dodatnog pokazatelja (markera) činjenice da su ove imenice odlika formalnih funkcionalnih stilova srpskog javnog diskursa.

Pomenutu tezu dokazuje i preklapanje oblasti sa relativnom gustinom preko 100% u ovom istraživanju sa takvim oblastima u slučaju istraživanja relativne gustine upotrebe imenica na *–nje* u korpusu generalno (oblasti *state*, *edu*, *com-*

[12] „Razuđenošću", raznolikošću tekstova u oblasti *media* i *inform*, ali svakako i veličinom ova dva podkorpusa objašnjavaju se i niske vrednosti relativne gustine u ovim oblastima u slučaju upotrebe imenica na *–nje* generalno, kao i kod modifikacije ovih imenica prilozima (Kovačević 2024: 452).

pany i *science*), što ilustruje sledeći grafikon, u kojem su crvenom bojom takođe označene oblasti gde je relativna gustina preko 100% (preuzeto iz Kovačević 2024: 452, a prema Kovačević 2023):

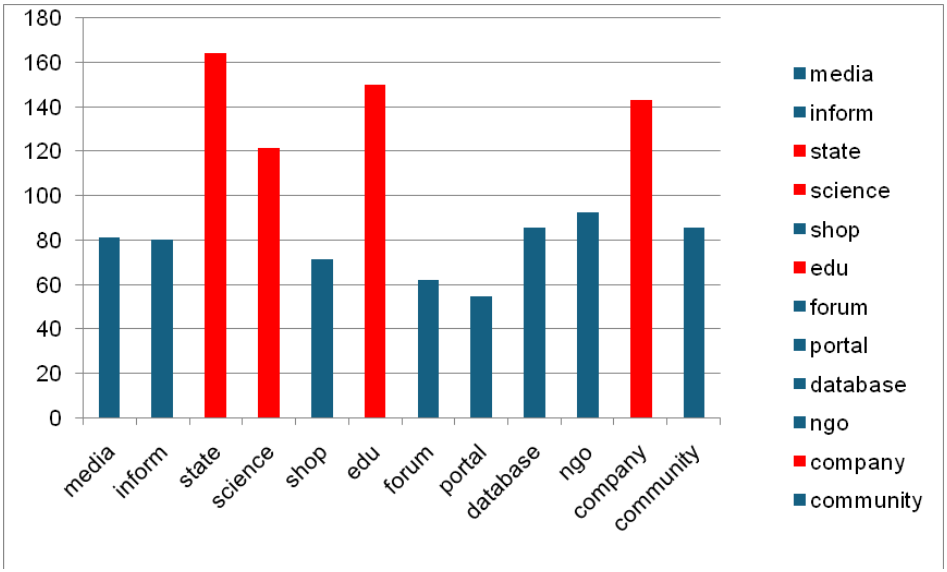

Grafikon 4 – Relativna gustina upotrebe glagolskih imenica na *–nje* po tipovima tekstova

Drugim rečima, relativna gustina upotrebe konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenice na *–nje* u registrima koji su okarakterisani kao izrazito formalni prati relativnu gustinu upotrebe imenica na *–nje* generalno u ovim registrima u korpusu (u oba slučaja vrednost u tim oblastima je preko 100%).

5. ZAKLJUČAK

Rezultati istraživanja upućuju na zaključak da upotreba konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenice na *–nje* nije odlika korpusa na kojem je vršeno istraživanje (imajući u vidu udeo broja ekcerpiranih primera u celom korpusu, a pre svega udeo u ukupnom broju imenica na *–nje* u korpusu), odnosno na konstataciju da se u tom smislu ne može reći da je upotreba ove konstrukcije uz imenice na *-nje* karakteristika srpskog javnog diskursa Interneta generalno.

Sa druge strane, rezultati pokazuju da upotreba konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenice na *–nje* jeste odlika funkcionalnih stilova koje karakteriše izrazito formalni način izražavanja. Ovaj zaključak podupire činjenica da je

upotreba navedene konstrukcije uz glagolske imenice na *–nje* (prema relativnoj gustini upotrebe po tipovima tekstova) specifična za one oblasti koje su okarakterisane kao izrazito formalne oblasti: *state, science, edu* i *company*. Takođe, u prilog pomenute teze ide i to što je relativna gustina upotrebe po tipovima tekstova relativno niska za oblasti *shop*, *forum* i *community*, koje su okarakterisane kao izrazito neformalne.

Ovo bi značilo da se može pretpostaviti da je upotreba konstrukcije *od strane* + NP_{GEN} uz glagolske imenice na *–nje* dodatni pokazatelj (marker) toga da je korištenje glagolskih imenica na *–nje* generalno (kao glavnog sredstva nominalizacije u savremenom srpskom jeziku) odlika izrazito formalnih stilova u javnom diskursu na Internetu. Poređenja radi, u Kovačević (2024), isto nije pokazano za modifikaciju glagolskih imenica na *–nje* prilozima, koja je bila odlika samo *edu* oblasti (tipa teksta) među svim formalnim oblastima, uz to da je bila i specifična za izrazito neformalne oblasti - *shop* i *forum*.

Kao što je rečeno i u Kovačević (2024), ostaje da neka buduća istraživanja ispitaju frekventnost upotrebe ostalih izrazito glagolskih karakteristika imenica na *-nje* (kao najbrojnijih i tipičnih predstavnika kategorije imenica sa značenjem događaja) u javnom diskursu Interneta, kao što su pomenuta mogućnost pojave u konstrukciji sa kontrolom od strane implicitnog argumenta, dodavanje odričnog prefiksa *ne-*, upotreba predikati tipa *trajati*, kao i modifikatora tipa *nameran*. Možda se i za neku od ovih karakteristika (poput upotrebe konstrukcije *od strane* + NP_{GEN}, a za razliku od modifikacije prilozima) može konstatovati da je odlika formalnih funkcionalnih stilova, odnosno da se može okarakterisati kao dodatni marker činjenice da je korištenje glagolskih imenica na *–nje* generalno odlika formalnog stila u javnom diskursu na Internetu. Rezultati ovog istraživanja sa izvesnošću upućuju na pretpostavku da se navedeno može reći za korištenje agentivne konstrukcije *od strane* + NP_{GEN}.

LITERATURA

Alexiadou, A. (2001). *Functional Structure in Nominals*: *Nominalization and Ergativity*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Alexiadou, A. (2010). Nominalizations: a probe into the architecture of grammar. Part I: the nominalization puzzle. *Language and Linguistics Compass* 4: 496-511.

Biber, D. & J. Egbert (2018). *Register variation online*. Cambridge: Cambridge University Press.

Biber, D. & S. Conrad (2019). *Register, genre, and style* [2nd edition]. Cambridge: Cambridge University Press.

Klikovac, D. (2008). *Jezik i moć*. Beograd: XX vek.

Kovačević, B. (2016). *Glagolske imenice u savremenoj lingvističkoj teoriji*. Beograd: Filološki fakultet.

Kovačević, B. (2018). O polisemičnim glagolskim imenicama u savremenom srpskom jeziku. *Anali Filološkog fakulteta* XXX/1: 285-297.

Radovanović, M. (1990). *Spisi iz sintakse i semantike*. Sremski Karlovci: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića/Novi Sad: Dobra vest.

Rozwadowska, B. (1988). Thematic restrictions on derived nominals. In: *Thematic relations*. *Syntax and semantics* 21 (W. Wilkins, ed.), San Diego: Academic Press, 147-165.

Rozwadowska, B. (1997). *Towards a Unified Theory of Nominalizations*: *External and Internal Eventualities*. Wroclaw: Wydawnictwo Uniwersytetu Wroclawskiego.

Sleeman, P. & A.M. Brito (2010). Aspect and argument structure of deverbal nominalizations: a split vP analysis. In: *Nominalizations across Languages and Frameworks* (A. Alexiadou & M. Rathert, eds.), Berlin: Mouton de Gruyter, 191-209.

*

Бугарски, Н. (2004). Деадјективна именица као средство номинализације (у публицистичком стилу стандардног српског језика). *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* 47/1-2: 297-404.

Ивић, М. (1988). Још о декомпонавању предиката. *Јужнословенски филолог* XLIV: 1-5.

Кликовац, Д. (2008а). О стилским, идеолошким и утилитарним аспектима номинализације у српском језику. *Јужнословенски филолог* LXIV: 177-188.

Ковачевић, Б. (2022). О суфиксима за извођење глаголских именица у савременом српском језику. *Српски језик* XXVII: 199-214.

Ковачевић, Б. (2023). О неким одликама употребе глаголских именица на -ње у српском јавном дискурсу. У: Међународна научна конференција *Језици и културе у времену и простору 11* (ур. Снежана Гудурић, Анђелка Гемовић и Предраг Ковачевић), Нови Сад, 88.

Ковачевић, Б. (2024). О употреби прилога уз глаголске именице на –ње у јавном дискурсу Интернета. Српски језик XXIX: 439-456.

Ковачевић, Б. и М. Ђукановић (2010). Аргументска структура глаголских именица у српском и словеначком. *Зборник Матице српске за славистику* 77: 71-82.

Пипер, П., И. Антонић, В. Ружић, С. Танасић, Љ. Поповић и Б. Тошовић (2005). *Синтакса савременога српскога језика* (*проста реченица*). Београд: Завод за уџбенике и наставна средства/Нови Сад: Матица српска/Београд: Институт за српски језик САНУ.

Радовановић, М. (1977). Декомпоновање предиката (на примерима из српскохрватског језика). *Јужнословенски филолог* XXXIII: 53-78.

Радовановић, М. (2006). О ‚именичком стилу' у уму и језику. У: *Когнитивнолингвистичка проучавања српскога језика* (ур. П. Пипер), Београд: САНУ, 211-229.

Танасић, С. (1990). Декомпоновање предиката и зависносложена реченица. *Prizma* 1: 7-55.

Borko Kovačević

ON THE USE OF CONSTRUCTION *OD STRANE* + NP_{GEN} WITH DEVERBAL NOUNS ENDING IN *–NJE* IN THE PUBLIC DISCOURSE OF THE INTERNET

Summary

This paper dicsusses the use of the construction *od strane* + NP_{GEN} with deverbal nouns ending in *–nje* in the public discourse of the internet. Having in mind the fact that these nouns are the main aid of nominalization in Serbian, and that their usage is a characteristic of some formal registers (as are the language of bureaucracy, journalistic and scientific style), the aim of the paper is to see whether the use of the construction *od strane* + NP_{GEN} with deverbal nouns ending in *–nje* is a characteristic of the Serbian public discourse of the internet, as well as a characteristic of its specific registers. The research has been done on the *Serbian Web Corpus PDRS 1.0*, which has been made as part of PDRS (*Public Discourse in the Republic of Serbia*) project, and which has tools for calculating the relative density of a unit in different types of texts, i.e. in different registers of the corpus.

Key words: deverbal nouns ending in *–nje*, agentive construction *od strane* + NP_{GEN}, Serbian, public discourse of the internet, register

Borko Kovačević
Department of General Linguistics, University of Belgrade – Faculty of Philology
borko.kovacevic@fil.bg.ac.rs
ORCID: 0000-0001-8237-3051